

IN DIE HOOGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

JACOBUS PAULUS VAN TONDER.....Appellant

en

DIE STAAT.....Respondent

Coram: Van Blerk, Wnd. HR., Jansen et Rabie, ARR.

Verhoordatum:

Leweringsdatum:

22 Augustus 1975.

30 September 1975.

UITSpraak

RABIE, AR.:

Appellant is in Maart 1974 in die landdroshof op Belville skuldig bevind aan n oortreding van artikel 140(2)(a) van die Ordonnansie op Padverkeer, no. 21 van 1966 (K.), - hierna, tensy anders aangedui, die Ordonnansie genoem - deurdat hy n motorvoertuig op n openbare

pad...../2

pad bestuur het terwyl die konsentrasie alkohol in sy
bloed meer as 0,08 gram per honderd milliliter was. Hy
is gevonniss tot 'n boete van R50-00 of, in die alternatief
daartoe, gevangenisstraf vir 50 dae, en daarbenewens is
hy gevangenisstraf vir 4 maande opgelê, wat op die volgende
voorwaardes opgeskort is, nl.: "(a) Dat beskuldigde
gedurende die tydperk van opskorting nie weer art. 140
van Ord. 21 van 1966 oortree nie of 'n gelyksoortige be-
paling van 'n Ordonnansie van enige ander Provinsie of
Suidwes-Afrika. (b) Dat beskuldigde nie binne 3 jaar
vanaf datum 'n motorvoertuig op 'n openbare pad bestuur
nie". Benewens die vonnis soos voormeld het die land-
dros beveel dat appellant se bestuurderslisensie inge-
trek word. Die bevel is kragtens die bepaling van art.
147(3) van die Ordonnansie uitgereik nadat bewys gelewer
is dat appellant in Maart 1949 en daarna weer in April
1964 daaraan skuldig bevind is dat hy 'n motorvoertuig

bestuur...../3

bestuur het terwyl hy onder die invloed van sterk drank
was.

Art. 147(3) van die Ordonnansie lui soos volg:

"Enige hof deur wie n persoon skuldig bevind
word aan n misdryf in/^{sub}artikel (1) genoem, waar
sodanige persoon die houer is van n lisensie
of n lisensie en permit en waar sodanige persoon
twee of meer skuldigbevindings in vermelde
subartikel genoem teen hom het, reik n bevel
uit dat sodanige lisensie of lisensie en per-
mit ingetrek word of, indien sodanige persoon
nie die houer van n lisensie of permit is nie,
reik die hof n bevel uit wat sodanige persoon
vir n onbepaalde tydperk onbevoeg verklaar om
n leerling - of bestuurderslisensie te verkry".

Die misdrywe wat in subartikel (1) van art. 147 genoem
word, is (a) art. 135(2)(a): versuim om, in die geval
van n ongeluk waarin iemand beseer of gedood is, onmid-
dellik stil te hou, die aard en omvang van die beserings
vas te stel, hulp aan die beseerde te verleen en die
ongeluk aan te meld; (b) art. 138(1): roekelose be-
stuur; en (c) art. 140: bestuur onder die invloed van

sterk...../4

sterk drank of terwyl die konsentrasie alkohol in die
~~bloed van die bestuurder nie minder as 0,08 gram per 100~~
milliliter is nie.

Appellant het in die Kaapse Provinsiale Afdeling
teen bogemelde bevel geappelleer en het, met n beroep
op art. 303 ter van die Strafproseswet, no. 56 van 1955,
saamgelees met reël 1(a) van die Vyfde Bylae tot daardie
Wet, aangevoer dat die landdros die skuldigbevinding
in 1949 buite rekening moes gelaat het en dat hy ver-
keerdelik beveel het dat appellant se lisensie ingetrek
moet word. Die appèl is afgewys, maar daardie Afdeling
het aan appellant verlof verleen om na hierdie hof te
appelleer. Die appèl voor ons is teen bogenoemde bevel,
asook teen die voorwaardes waarop die gevangenisstraf
van 4 maande opgeskort is.

Die appèl teen die bevel wat appellant se
bestuurderslisensie intrek, berus, net soos in die hof
a quo die geval was, op die betoog dat die bevel "straf"

is...../5

is; dat die bepalinge van art. 303 ter van die Straf-
proseswet en reël 1(a) van die Vyfde Bylae daartoe
gevolglik in aanmerking geneem moes gewees het; dat
volgens gemelde reël 1(a) sy skuldigbevinding in 1949
buite rekening gelaat moes gewees het aangesien dit meer
as 10 jaar voor die skuldigbevinding in 1964 plaasgevind
het, en dat die landdros fouteer het deur die jongste
(1974) skuldigbevinding as 'n derde skuldigbevinding
te beskou. Gemelde reël 1(a) lui soos volg:

"Indien 'n tydperk van 10 jaar verloop het
tussen 'n datum waarop 'n veroordeelde persoon
vantevore skuldig bevind is of die datum waarop
enige onverstreke tydperk van gevangenisstraf
hom opgelê, verstryk het, watter datum ook al
die jongste is, en 'n datum waarop hy vir die
eerste keer daarna weer skuldig bevind is, word
daardie vroeër skuldigbevinding en elke skuldig-
bevinding voor die datum van daardie vroeër
skuldigbevinding nie in aanmerking geneem by die
oplegging van 'n straf op daardie veroordeelde
persoon nie tensy bewys word dat hy gedurende
daardie tydperk van tien jaar 'n misdryf gepleeg
het".

Die vraag wat beslis moet word is of die land-
dros n straf, soos bedoel in reël 1(a), opgelê het toe
hy die gemelde bevel uitgereik het. Nóg art. 303 ter,
wat vereis dat^{die} reëls in die Vyfde Bylae nagekom moet
word wanneer n hof by die oplegging van n straf vorige
skuldigbevindings in ag neem, nóg die Vyfde Bylae be-
paal wat onder "straf" verstaan moet word. Art. 329(1)
van die Strafproseswet bevat n lys van "strawwe" wat,
"behoudens die bepalinge van hierdie Wet en van n ander
wetsbepaling en van die gemene reg", iemand wat aan n
misdryf skuldig bevind word, opgelê kan word. Hierdie
strawwe is, kort gestel, die doodstraf, verskillende
soorte gevangenisstraf, boete, lyfstraf en plasing van die
beskuldigde onder borgaktes met voorwaardes. n Bevel
kragtens art. 147(3) van die Ordonnansie val klaarblyklik
nie hieronder nie. Gemelde art. 329(1) van die Straf-
proseswet hou egter nie in dat n "ander straf" as dié
wat daarin genoem word, nie opgelê kan word nie. Sub-

artikel (2) van art. 329 bepaal nl. soos volg:

"(2) Behoudens andersluidende uitdruklike bepalings in hierdie Wet, word geen bepaling van hierdie Wet uitgelê asof dit -

.....

(b) afbreuk doen aan die bevoegdheid wat spesiaal aan n hof by wetlike voorskrif verleen word om n ander straf op te lê of om benewens n ander straf enigiets verbeurd te verklaar nie".

Volgens appellant se betoog is die bevel wat sy bestuurderslisensie intrek n "ander straf" soos in art. 329(2)

(b) van die Strafproseswet bedoel, t.w., n straf wat n hof spesiaal by wetlike voorskrif - art. 147(3) van die Ordonnansie - gemagtig word om op te lê. Appellant se advokaat het ons na verskeie beslissings verwys waarin daar, volgens hom, verkeerdelik beslis is dat n bevel soos hier ter sake nie straf is nie. Die jongste saak

--- oor hierdie aangeleentheid, waarin daar ook na vroeëre beslissings verwys word, is S. v. Cordier 1973(2) S.A. 218 (N.K.).

Kragtens art. 13(1)(a) van die Konsolidasie-
~~en Wysigingswet op Finansiële Verhoudings, no. 38 van~~
1945, het n provinsie die bevoegdheid om wetgewing aan te
neem oor o.m. die volgende aangeleenthede, soos genoem in
item 11 van die Tweede Bylae tot daardie Wet: "Die
lisensiëring van en beheer oor voertuie en alle vervoer-
middels hoegenaamd wat gebruik maak van daardie paaie en
brûe wat ingevolge paragraaf (viii) van artikel vyf-en-
tagtig van die Suid-Afrika Wet, 1909, aangeleenthede is
in verband waarmee n provinsiale raad ordonnansies kan
aanneem, en van die bestuurders van sodanige voertuie of
vervoermiddels". Wat wetgewende bevoegdheid in verband
met straf betref, het art. 85 (xi) van die Suid-Afrika
Wet aan Provinsiale Rade die bevoegdheid verleem om
ordonnansies uit te vaardig aangaande "The imposition of
punishment by fine, penalty, or imprisonment for enforcing
any law or any ordinance of the province". Die Suid-
Afrika Wet is, met die uitsondering van enkele bepalinge,

wat hier nie ter sake is nie, deur art. 120(1) van die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, no. 32 van 1966, herroep, en toe die Provinsiale Raad Ord. 21 van 1966 aangeneem het, was sy wetgewende bevoegdheid met betrekking tot straf beperk tot wat in art. 84(k) van die Grondwet aan 'n Provinsie verleen word, nl. "strawwe by wyse van boete of gevangesetting". Die bevoegdheid om, soos in art. 85(xi) van die Suid-Afrika Wet bepaal, ook vir 'n "penalty" benewens boete of gevangenisstraf voorsiening te maak, word nie in die Grondwet herhaal nie. Dit volg dus dat indien, soos betoog is, 'n bevel kragtens art. 147(3) van die Ordonnansie 'n straf is, die wetgewer sy bevoegdheid te buite gegaan het toe hy art. 147(3) verorden het. Indien sodanige bevel 'n straf is, volg dit verder dat die landdros se bevel nie regsgeldig kan wees nie en dat reël 1(a) van die Vyfde Bylae tot die Strafproseswet dus ook nie van toepassing kan wees nie. Daar is nie namens appellant betoog dat art. 147

(3) van die Ordonnansie ultra vires is nie, maar dit moet

noodwendig ultra vires wees indien dit juis is om te se

dat n bevel wat daarkragtens uitgereik word n straf is.

My mening is dat die wetgewer met die verordening van art. 147(3) van die Ordonnansie nie sy bevoegdheid oorskry het nie en dat n bevel wat daarkragtens uitgereik word nie n straf is soos in art. 303 ter en reël 1(a) van die Vyfde Bylae tot die Strafproseswet ~~■~~ bedoel word nie. Die Provinsie het die bevoegdheid om ordonnansies uit te vaardig oor die lisensiëring van en beheer oor voertuie en die bestuurders van voertuie, en hierdie bevoegdheid is, met betrekking tot die gemelde aangeleenthede, so omvattend as dié van die Parlement, mits n verordening maar nie met n wet van die Parlement strydig is nie. (Bloemfontein Municipality v. Bosrand Quarries (Prop.) Ltd. 1930 A.D. 370 op bl. 378). Bepalings wat daarop gemik is om te verseker dat bestuurderslisensies slegs aan diegene uitgereik word wat be-

voegd...../11

voegd is om te bestuur, val klaarblyklik binne die Provinsie se bevoegdheid. Dieselfde geld vir bepalings wat daarop bereken is om te verhoed dat persone in besit bly van bestuurderslisensies wanneer hulle onbevoeg is om te bestuur en vir ander n gevaar inhou wanneer hulle bestuur. Dit val eweneens binne die bevoegdheid van die Provinsie om te bepaal wanneer n persoon as bevoeg beskou word om te bestuur, en wanneer as onbevoeg. Enkele voorbeelde van die uitoefening van hierdie bevoegdheid in Ordonnansie 21 van 1966 is die volgende. Art. 90(1) (c) bepaal o.m. dat, behalwe wanneer die Administrateur toestem, n openbare bestuurpermit wat die vervoer van passasiers sou magtig nie uitgereik mag word aan n persoon wat daaraan skuldig bevind is dat hy n motorvoertuig bestuur het terwyl hy onder die invloed van sterk drank of n verdowingsmiddel wat n narkotiese uitwerking het, was nie, of dat hy n motorvoertuig bestuur het terwyl die persentasie alkohol in sy bloed n wetlike beperking

oorskry het of dat hy roekeloos bestuur het nie. Art.

92(1) bepaal o.m. dat die Administrateur n openbare

bestuurpermit kan opskort of intrek waar die houer daar-

van skuldig bevind is aan n tweede of daaropvolgende

oortreding wat, na die mening van die Administrateur,

betrekking het op die bestuur van n motorvoertuig of n

versuim om na n ongeluk stil te hou of dit aan te meld.

Indien die Ordonnansie bepaal het dat die bestuurders-

lisensie van n persoon wat drie of meer maal skuldig be-

vind is aan n misdryf soos in art. 147(1) genoem, verval,

of dat dit deur die Administrateur ingetrek moet word,

sou sodanige bepaling ongetwyfeld binne die bevoegdheid

van die Provinsie geval het, en n persoon wat deur so n

bepaling geraak sou gewees het, sou nouliks kon beweer

het dat hy daardeur gestraf word. n Mens kan jou egter

voorstel dat dit in die praktyk nie so maklik sou wees

om so n bepaling effektief toe te pas nie, en dit is

goed denkbaar, meen ek, dat die wetgewer uit oorwegings

van...../13

van gerief en groter doeltreffendheid besluit het om ge-

bruik te maak van die prosedure wat in art. 147(3) van

die Ordonnansie voorgeskryf word. n Bevel dat die be-

stuurderslisensie ingetrek word, volg outomaties by n

derde of daaropvolgende skuldigbevinding, want die

landdros het nie n diskresie nie. Die beskuldigde se

lisensie, wat hy verplig is om aan die hof voor te lê

wanneer die aanklag teen hom verhoor word (art. 145(1)),

word deur die griffier of klerk van die hof met die

besonderhede van die bevel geëndosseer (art. 147 (5)

gelees met art. 146(a)) en daarna word dit aan die

registrasie- of plaaslike owerheid wat dit uitgereik

het, gestuur (art. 148(3)). Dit val nie te ontken dat

n bevel kragtens art. 147(3) n beskuldigde swaar kan

tref nie, maar dit beteken nie dat die bevel straf is nie

(vgl. bv. wat in Attorney-General Transvaal v. Steenkamp

1954(1) S.A. 351 (A.) op bl. 356 E gesê word in verband

met...../14

met n bevel wat goed aan die Staat verbeurd verklaar).

n Bepaling in die Ordonnansie dat n persoon wat drie of meer maal skuldig bevind is aan n misdryf wat in art.

147(1) genoem word, se bestuurderslisensie verval, sou sodanige persoon ewe swaar tref as n bevel wat deur n hof opgelê word wanneer hy vir die derde of n daaropvolgende maal aan so n misdryf skuldig bevind word. Die uitreik van n bevel is dus eintlik maar n metode wat die wetgewer gebruik om n bevoegdheid uit te oefen wat hy ook op n ander, hoewel prakties miskien minder doeltreffende, wyse kon uitgeoefen het. In The State v. Economides 1961

(4) S.A. 608 (A.) is n winkelier, wat geregtig was om buite normale handelstye handel te dryf, vir die derde maal skuldig bevind aan n oortreding van art. 11 van die Ordonnansie op Winkelure, no. 24 van 1959 (T.). Art.

14(3) van daardie Ordonnansie bepaal dat wanneer n winkelier wat geregtig is om buite normale handelstye handel te dryf vir die derde maal skuldig bevind word aan een of

meer van die misdrywe wat in art. 11 genoem word, die hof moet beveel dat hy nie meer buite normale handelstye mag handel dryf nie. In n voorbehoudsklousule tot art. 14(3) word bepaal dat, wanneer die hof so n bevel uitgereik het, die Administrateur die betrokke winkelier in sekere omstandighede kan toelaat om buite normale handelstye handel te dryf. Daar is o.m. namens die winkelier betoog, met n beroep op bepalinge in sekere wette van die Parlement, dat hierdie voorbehoudsklousule ultra vires is omdat dit die Administrateur magtig om n bevel van n hof te versag. Holmes, AR., het gesê (op bl. 613 D-F):

"As to that, if the Ordinance had provided that, upon a third conviction, the right to trade during extended hours would no longer be available, that provision would have been within its powers of regulating the hours of opening and closing of shops. As a matter of convenience sec. 14(3) requires the court to make the order. It is made automatically: the court has no discretion. Looking at

substance more than form, the Administrator's review of such an automatic order is not an interference with the court's power of punishment and penalty, and it falls within the Provincial Legislature's power to regulate the hours of opening and closing of shops. The proviso to sec. 14(3) is therefore not ultra vires".

Wat hier gesê word, verleen, meen ek, met die nodige veranderinge, steun aan wat ek hierbo oor die aangeleentheid voor ons probeer aandui het: die bepaling in art. 147 (3) van die Ordonnansie dat die hof n bevel moet uitreik, is wesenlik die uitoefening van die wetgewer se bevoegdheid om te verseker dat sekere persone, wat na sy oordeel nie toegelaat moet word om te bestuur nie, hul bestuurderslisensies ontnem word, en nie die uitoefening van sy bevoegdheid om straf te verorden nie. Kyk ook S. v. Roos 1963(2) S.A. 671 (N.) op bl. 679 B-F. Ten slotte kan in hierdie verband bygevoeg word dat daar nie in die taal wat in die Ordonnansie gebruik word enige

aanduiding is dat die wetgewer n bevel soos in art. 147

(3) bedoel as n straf beskou nie. Daar word duidelik

onderskei tussen die oplegging van straf en die uitreiking

van n bevel. (kyk art. 146; 147(6)). In Ordonnansie

19 van 1955 (K.), wat deur die huidige Ordonnansie ver-

vang is, is taal gebruik wat die indruk kan skep dat so

n bevel deel van die straf is wat n beskuldigde opgelê

word: kyk art. 115(1)(a) van Ord. 19 van 1955 en S. v.

Van Rensburg 1967 (2) S.A. 291 (K.) op bl. 294E-295D.

In die huidige Ordonnansie word, soos gesê, nie gebruik

gemaak van taal wat op enige sodanige bedoeling dui nie.

Uit hoofde van die voorgaande is dit my mening

dat die bevel wat die landdros kragtens art. 147(3) van

die Ordonnansie uitgereik het nie straf is nie en dat

die bepalinge van reël (1)(a) van die Vyfde Bylae tot

die Strafproseswet nie van toepassing is nie. Die appèl

teen die bevel kan dus nie slaag nie.

Ek kom nou by die appèl teen die voorwaardes

waarop...../18

waarop die gevangenisstraf van 4 maande opgeskort is.

Dit is in die eerste plek aangevoer dat die voorwaarde

"Dat beskuldigde nie binne drie jaar vanaf datum n

motorvoertuig op n openbare pad bestuur nie" ongeldig is

omdat dit die "magte vernietig" (die advokaat se woorde)

wat in art. 71(1) en (2) van die Ordonnansie aan die

Administrateur verleen word. Daar steek niks in hierdie

betoog nie. Art. 147(3) verplig die landdros om die

appellant se lisensie in te trek en dit is moeilik om te

begryp hoe n voorwaarde wat bedoel is om te verseker

dat appellant vir 3 jaar nie n voertuig bestuur nie

ongeldig kan wees. Volgens art. 71(1) kan die Administra-

teur verligting verleen aan n persoon wie se bestuurders-

lisensie deur n hofbevel opgeskort is; dit het nie be-

trekking op n lisensie wat ingetrek is nie. Art. 71(2),

saamgelees met art. 61(b) en (d), het betrekking op

lisensies wat deur n "bevoegde gesag" ingetrek is. Of n

hof wat n lisensie ingetrek het as n "bevoegde gesag",

Die appèl word afgewys.

P. J. Rabie

Appèlregter.

Van Blerk, Wnd. HR.)

Jansen, AR.)

Stem saam.